

JUGOSZLÁV IRÓK VÁLASZA

F. Gladkov, N. Tihonov és más szovjet íróknak

November 29-én, öt évvel azután, hogy a hitleri »Európa-erőd« kel-
lős közepén, népi forradalmunk heves harcainak közepette, megalapoztuk
új népi államunkat; három évvel az AVNOJ történelmi jelentőségű ha-
tározatának törvénybe lépése és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársas-
ság kihirdetése után — N. Tihonov, F. Gladkov és G. Mdivani szovjet
írók, a moszkvai rádión keresztül, jókívánságokat küldtek népeinknek.

Azoknak a szovjet íróknak, üdvözlete, akik egy időn át hazánkban
tartózkodtak, természetes és érthető lett volna számunkra, ha ez az üd-
vözllet nem annak a szokott, igaztalan vádaskodásnak lett volna alkotó
része, amelyet az Informbíró határozata után, mi jugoszlávok szakadat-
lanul hallgatunk.

Ez az üdvözllet is, amely látszólag bizonyos elismerést juttat né-
peinknek — mélyen megsérti éppen azt, amit népeink november 29-én
ünnepelnek.

Mi, jugoszláv írók, népeinknek, Jugoszlávia többi íróinak és kultu-
rális munkásainak nevében, megköszönjük, hogy kifejezést adtak a sze-
retetnek, amelyet a szovjet ember érez népeink iránt — amelyben egyéb-
ként minálunk senki soha nem kételkedett, s egyben, hangsúlyozzuk,
hogy a mi népeink szeretete a szovjetnépek iránt változatlan és megin-
gathatatlan maradt, minden igazságtalanság ellenére, melyekkel illették
és amelyek, népeink nehéz és hősies történelmének folyamán, a legsu-
lyosabbak közé sorolhatók.

Mindezeken túl azonban, fel akarjuk hívni szovjet elvtársaink figyel-
mét állításaikban mutatkozó néhány szemmel is látható ellentmondásra,
melyeket éppen nekik kellene meglátniok legelőször, éppen azért, mert
itt voltak, hazánkban és mert nekik, annyira kedves vendégeinknek, szé-
lesre tártunk minden szívet, minden gondolatot, minden tettünket — né-
peink csakúgy, mint vezetőink. Ezzel meg akarjuk mondani azt is, hogy
ezuttal milyen könnyedén és kellő lelkiismeretesség nélkül tették ma-
gukévé a közismert igazságtalanságot az új Jugoszláviáról.

N. Tihonov, F. Gladkov és G. Mdivani elvtársak üdvözlletükben lát-
szólag elismeréssel adóznak népeinknek, azt erősítve, hogy mindazt, amit
kivívtunk — a nép vívta ki. Ám e látszólagos elismerés mellett, bár egyes
szavaikkal igyekeznek még tompítani is az elismerést, kiderül, hogy e
győzelmeket ele mi úton érte el a nép, egyedül, vezető nélkül, vagy
pedig a harcok valami olyan csodálatos vezetésével, hogy a nép önma-
gát vezette. Szemmel látható, hogy ők maguk is megérezték, mennyire
értelmetlen az a körülmény, hogy megkerülni kénytelenek a Párt sze-
repét e győzelmekben, tehát mellékesen megemlítték Pártunkat is,
azonban a Párt vezetőségét szisztematikusán elhallgatták, ha csak nem
a szokásos valótlanosságokat mondták róla. Így — szerintük, — a mi Né-
pi Forradalmunk, a legjobb esetben is, a Párt vezetősége nélkül és aka-
rata ellenére fejlődött ki.

Mintha bárkinek művészi munkáját a Nagy Októberi Forradalomról, a szocialista építésről, a Honvédő Háborúról igaznak fogadhatnák el a szovjet olvasók — vagy akármilyen más olvasó, — ha abban nem jutna kifejezésre az SzK(b)P, illetve Lenin és Sztalin elméleti és szervezői szerepe. Tihonov, Gladkov és Mdivani elvtársak állításaiból pedig az derül ki, hogy Jugoszlávia íróinak a Népi Forradalomról és az ország első szocialista győzelmeiről írva — amennyiben azokat meg nem tagadnák, — a nép végteleneit (elemiségét) kellene fényképezniök, a felszabadító harcokat és a Forradalmat valami lényegtelen harcokból és »hősies vállalkozásokból« kellene következtetniök, meg kellene tagadniok tudatos és szervezett jellegüket; Pártjukat csak úgy mellékesen kellene megemlíteniök — Tito elvtársat és legközelebbi munkatársait pedig, akik népiünket e győzelmekre vezették és akik ma is vezetik a szocializmus felé, nem csupán elhallgatniok kellene, hanem megtagadni, sőt elítélni.

Azonban, például, megtudta volna írni Tihonov elvtárs vers-sorozatát Jugoszláviáról — amely becsületére szolgál népeinknek és neki, a költőnek, — anélkül, hogy kiemeli Tito elvtárs történelmi személyét és szerepét?

Nyilvánvalóan nem tudta volna.

Népeink hősiességéért, kitartásáért és áldozataiért részleges elismeréssel adózva — szovjet elvtársaink is elhallgatták és alábecsülték mindazt, ami e hősiességen, áldozatokon és kitartáson keresztül *lejlődésnek indult* és kifejlődött és ami, éppen kifejlődése miatt hozzájárult a népeknek a fasizmus feletti győzelméhez s amit tegnapig, letagadhatatlanul, nem is tagadtak — ez a Forradalmunk.

Ilyen módon, amikor a mi Felszabadító Háborúnk esztendőiről beszélnek, az egész időszakra vonatkozólag — attól kezdve, hogy Jugoszlávia Kommunista Pártja Központi Vezetőségének felszólítására és Sztalin elvtársnak valamennyi leigázott néphez intézett felhívására, eldőrdült első partizán fegyverünk, egészen addig, amíg a mi Népfelszabadító Hadseregünk találkozott a Vörös Hadsereggel, szovjet elvtársaink jókívánságaikban csak a partizánokat ismerik el.

Népeinknek igazán meg van az okuk arra, hogy mindig büszkék legyenek a jugoszláv partizánok nevére. A Népfelszabadító Háború kezdetétől — végéig, hazánkban igen sok partizán-egység működött. Azonban e partizán-egységek már 1942 első felétől mint a Népfelszabadító Hadsereg segéderői működnek s Népfelszabadító Hadseregünk, mint forradalmi, népi hadsereg, a leigázott Európában született és épült ki. Azokban az öröm teli napokban is, amikor határainkra érkezett a hősies Vörös Hadsereg. Legfelsőbb Vezérkarunk, illetve Tito elvtárs nem a Jugoszlávia-szerte szétdobált partizán-egységeket gyűjtötte össze és küldte el a találkozóra, hanem már a találkozás előtt megjelent a szervezett és számtalan csatában megacélosodott Jugoszláviai Népfelszabadító Hadsereg, s amíg annak néhány hadosztálya együtt harcolt a Vörös Hadsereggel, más hadosztályai, a partizán-egységek támogatásával, egész hazánk területén verték az ellenséget.

Ez a történelmi igazság a mi Hadseregünkről, a mi Forradalmunkról; olyan igazság, amelyet megdönteni senkinek sincs sem joga, sem ereje. Amint hogy sem ereje, sem joga nincsen ahhoz sem, hogy vitassa a mi felszabadított területeinket — nagyságukban egyenlőek némely európai állammal, — amelyeket 1941-től kezdve birtunk s amelyekben népi hatóságokat alakítottunk gazdasági és kulturális életet, munkabrigád-

dokat, kollektív vetést és aratást, nyomdákat szerveztünk és újságokat, folyóiratokat és könyveket adtunk ki. És ebben népi államunknak e hosszú és keserves, de szervezett és forradalmi fejlődésében, pontosabban: a Népi Forradalom állandó fejlődésében és végleges győzelmében, éppen ebben van November 29, jelentősége és értelme 1943 november 29-ének csakúgy, mint 1945 novemberének.

Aki mindezt nem látja, illetve aki nem látja, vagy nem akarja meglátni és elismerni a mi Népi Forradalmunkat és midazt, amit ez a Forradalom teremtett és teremt — akarva, nem akarva — megtagadja Jugoszlávia népeinek felszabadító harcát és November 29-et.

Igy látják ezt a mi népeink és — sehogyan másként.

Látszólag némi elismeréssel adózva népeinknek a szovjet írók éppen azt hallgatták el, ami döntő jellegű: az országunkban lejátszódott forradalmat és azt a forradalmi átalakulást, amely bennünket szocializmus útjára vezetett. Meg sem említve azt, hogy a háború alatt volt népi hadseregünk és nem említve felszabadító háborúnk forradalmi jellegét — ők november 29-i jókívánásaikban megkerülték azt a történelmi tényt, hogy mi ebben az évben Forradalmunk öt éves fordulóját is ünnepeltük és nem csupán Szövetségi Köztársaságunk kikiáltásának harmadik évfordulóját. Mert mi 1945 november 29-én valójában végleg törvényesítettük és végrehajtottuk az 1941—45 évi Felszabadító Háború forradalmi vívmányait, amelyeket Jajcén, 1943, november 29-én megalapoztunk.

Éppen a nemzetközi proletáriátus vezetőjétől és külön a legnagyobb szovjetíróktól leginkább, azt tanultuk, hogy az az író feladata, hogy művészi eszközökkel bemutassa az élet igazságait dinamikáját, szépségeit és a szocializmusért folytatott harc hősiességét. Az pedig amit Tihonov, Gladkov és más elvtársak mai álláspontja alapján kellene csinálnunk, az igazság megtagadása, valótlanság volna, árulás volna nem csupán népeink és népeink történelme ellen, hanem árulás az imperialista-ellenes, demokratikus és szocialista fronttal szemben is.

Ezt kell kívánniok, erre kell bennünket tanítaniok a szovjet íróknak, a szocializmus első országa íróinak?

Vajjon mit jelentene népeink jövőjét illetően, ha elvonnék történelmüknek legdicőségesebb fejezeteit? Vajjon ez bármely nép érdekét, vagy a szocializmusért folytatott nemzetközi harcot szolgálná?

Nem, ez nem lehet így.

A szovjet író-elvtársak beszélnek népeink határtalan szeretetéről a Szovjet Szövetség iránt, amellyel minden lépésükben találkoztak hazánkban. Szembetűnő, hogy egyikük sem kérdezi, amikor e szeretetről beszél — miiben vannak az okai az ilyen mély és szétágazó jelenségnek. Sem Tihonov elvtárs, sem Gladkov elvtárs nem kérdezték — mi a tartalma ennek a szeretetnek, ki emelte fel e szeretetet a *forradalmi öntudat* magasságáig, ki adott neki nem csak új arányokat, hanem mindenekelőtt új, élettel teli tartalmat s ki öntötte népünkbe az első szocialista ország legyőzhetetlenségébe és felszabadító küldetésébe vetett hitet?

Csak a hagyományokkal nem lehet magyarázni, mert a hagyomány csak egyetlen — és mellékes — körülmény. És éppen ez a szeretet nem fejlődhetett volna ki annak alapján, amivel több mint húsz éven keresztül a jugoszláv burzsoázia vakította népeinket a Szovjetunió irányában.

Hogy a kapitalista Jugoszláviában ki és hogyan fejlesztette ki e szeretetet a Szovjetunió iránt, megérezhette az első hivatalos szovjet kép-

viselő a mi hazánkban, amikor 1940-ben megérkezett helyreállítani a kapcsolatokat és látta, hogy a rendőrség hogyan tartóztatja le a tüntetőket.

Ez a szeretet azért lehetett olyan és akkora, mert Pártunk és mert különösen Pártunknak az a vezetősége Tito elvtárral az élén, amelyet a szovjet írók is szovjetellenes kampánnyal és a nemzetköziség útjáról való letéréssel vádolnak — már a háború előtt is, az illegálisság kemény feltételei között, belevitte a tömegek öntudatába a szocializmus első országának felszabadító missziójáról való igazságot.

Nem szükséges bizonyítani, hogy a mi Népi Forradalmunk éveiben mennyire felgyújtotta ezt a szeretetet Pártunk, éppen ezzel a vezetőséggel és, hogy mennyire ápolja és fejleszti ma, amikor népeink, a legnehezebb feltételek között, sikerrel építik a szocializmust. Tanuságot tesz minderről a mi egész bel- és külpolitikánk, egész kulturális politikánk. Ahelyett, hogy bizonyítsuk a szovjet íróknak mindazt, amit maguk is tudnak, felhívjuk Gladkov és Tihonov elvtársakat, csak egyetlen olyan példát mutassanak a nemzetközi kapcsolatokban, amely igazolná azt, hogy hazánk az imperialistákkal szembeni viszonyban bármivel is elkülönült volna bármelyik demokratikus országtól. Tessék egyetlen példával bizonyítani, hogy Pártunk eltávolodott az ország kapitalista elemeivel szembeni következetes harctól. Továbbá, felhívjuk Gladkov és Tihonov elvtársakat, mutassanak fel egyetlen olyan országot a népi demokráciák közösségéből, amelyben a szovjet tudománynak, irodalomnak és publicisztikának annyi fordítása jelent volna meg, ahol annyi szovjetfilmet adtak elő, ahol annyi cikk és tudósítás számolt be a Szövetségről — amennyi eddig és ma is Jugoszláviában, dacára annak a különös hajszának, amit már hat hónapja folytatnak az új Jugoszlávia ellen a demokratikus országok némely vezetői.

Hát mutassanak egyetlen országot a Szovjet Szövetségen kívül, melyben tetteiben is megmutatkozott a Bolsevik Párt és Sztalin elvtárs iránti szeretet, úgy mint Jugoszláviában.

Lehet-e, például, igazolni azt, amit Wroclavban művelt Fagyjev elvtárs — a hallgatás, amellyel átsiklott mindazon a küszködésen, véren és áldozatokon keresztül, melyet a fasiszta hódító ellen, a szocializmusért folytatott harcban nem sajnáltak a mi íróink, a mi többi kulturális munkásaink sem! Fagyjev elvtárs csak gyengítette saját általános fejtegetésének meggyőző hatását és elyszerűségét, a Szellemi Munkásoknak a béke megvédése érdekében összehívott Világkongresszusán, amikor felsorolva a fasiszmus ellen harcoló és életüket feláldozó íróinkat elhallgatta, azokat a jugoszláv írókat, akik kitüntek a fasiszmus elleni harcban s akik közül sokan, harcosokként elesetek a harcmezőn — csak Auguszt Ceszarec, Ognjen Pric, Ivan Goran-Kovacsics, Györgye Jovanovics, Haszan Kikics, Dragan Desztovnik-Kajuh, Kocsa Racin és sok más írónk nevét emlitsük ebből a hosszú sorból. Fagyjev elvtárs hallgatott egymillióhétszázézer jugoszlávról, akik elesetek a háború folyamán. Ugyanezen a helyen — arról is hallgatott, hogy fennáll az új, antiimperialista, szocialista Jugoszlávia. Fagyjev elvtárs mindezzel, természetesen, nem tudta az új Jugoszlávia népei harcának nagyságát és jelentőségét lecsökkenteni.

Tihonov és Gladkov elvtársak rádió beszédükben a jugoszláv nép iránti szeretetüket erősítgetik, azonban ez állításukat is, mint harcunk részleges elismerése, meggyengítik azzal az állításukkal, hogy hazánk

nem építi a szocializmust és, hogy vezetőségünk, nacionalista elhajlásával, árulást követett el és különválasztotta népeinket a szocialista fronttól.

Miből áll ez a »nacionalizmus« és »árulás«, amikor mi továbbra is a szocializmust építjük és mindenben igazoljuk hűségünket az internacionalizmushoz? Senki nem tud rámutatni arra, hogy az új Jugoszlávia mikor és hol nem tartotta magát következetesen a nemzetközi politikában az imperializmus-elleni harc demokratikus tábora minden országának, élén a Szovjetunióval, érdekeihez?

Milyen nemzetköziség ez, milyen kommunista erkölcs és vajjon kinek a nevében kell elszigetelni egy forradalmi országot, az új Jugoszláviát erőszakkal, az eszközöket nem válogatva és ráfogni, hogy ő önmaga válik külön a szocialista közösségtől, amelytől nincsen elválasztva, nem iesz és nem lehet elválasztani?

Éppen ezért felhívjuk Gladkov, Tihonov elvtársakat és a többi szovjet író, jöjjenek el hazánkba és saját szemükkel, saját lelkiismeretükkel mérjék fel, vajjon a szocializmus felé halad-e hazánk, vagy az imperialisták gyarmatává alakul. Felhívjuk őket, hadd lássák, hogy milyen fájdalommal visszhangzanak minden polgárunk szívében az igazságtalan és jogtalan vádaskodások, amelyeket — a vezetőség árulásának ürügyén — népeink arcába hajítottak, hadd lássák, hogy az Imformbűrő Határozatával megalapozott rágalomok szükségtelen nehézségeket okoztak és, hogy a mi dolgozóink mégis és mindennek ellenére, büszkén és bátran haladnak előre és építik szocialista hazájukat. És felhívjuk őket, hogy szemtől-szembe, az emberi, illetve kommunista lelkiismeret alapján, válaszoljanak néhány kérdésre, amelyek az ő állításaikból következnek:

Először, mutassanak fel egyetlen bizonyítékot, hogy a mi hazánk, a Pártunk, vagy vezetőségünk — nyíltan, vagy titokban — elárulták az imperialistáknak népük érdekeit, amelyek alapjukban egyezők bármely szocialista ország, a szocializmus és a világdemokrácia érdekeivel.

Másodszor, mutassanak fel egyetlen bizonyítékot arra, hogy Pártunk egésze, vagy külön annak vezetősége bármiben is engedett a hatalomról letaszított burzsoázia érdekeinek, bármiben elárulta munkásosztálya és dolgozó népének érdekeit, amelyek alapján egyezők voltak és egyezők maradnak bármely más munkásosztály és a nemzetközi proletáriátus érdekeivel.

Nem, ilyen bizonyítékot nem tudnak felmutatni. És pedig abból az egyszerű okból, mert a valóságban ilyenek nincsenek. Pedig a mi hazánkat és Pártunkat éppen ezzel a két dologgal vádolják.

Mi végül megkérdezzük a szovjet írókat és felhívjuk őket arra, hogy nyíltan válaszoljanak: miért tekintik ők és a demokratikus országok egyes vezetői a Jugoszláviában a szocializmusért folyó harcot — nacionalizmusnak? Miért volna az a harc, amelyet Jugoszlávia népei a szocializmus megvalósításáért vívnak saját hazájukban, bármiben is a szocialista táborból való elkülönülés, vagy miért volna ellentétben a szovjetnép, vagy bármely más nép érdekeivel?

A szocialista világ igenis egy és kell, hogy elválaszthatatlan legyen. Az igazságtalanságok, rágalmozások és azok a módszerek, amelyeket az új Jugoszláviával szemben alkalmaznak — lényegükben ellentétesek és a valóságban csak az egység meggyengüléséhez és szétzúzásához vezethetnek.

Az említett szovjet írók és a demokratikus front sok más közéleti munkása olyan szerepet vállalt magára, amiért a jövő nemzedék nem fogja irigyelni őket és a történelem nem fogja megbocsátani: magukra vállalták azt, hogy igazságtalanul mutassák be egy nép hősiességét és egy forradalmi pártot; egy ország történelmének legdicsőségesebb fejezeteit, hogy kitöröljék, hogy megzavarjanak és megrendítsenek egy népet — az emberiség legnagyobb szellemeinek legszébb állama — a szocializmus megvalósítása felé vezető útjában.

Igen, nehéz és keserves eltűnni népeinknek rágalmakat és sértéseket azok részéről, akiknek az igazság, jog és haladás nevében kellene beszélniök. De még nehezebb és még keserveesebb a rágalmazó szerepében lenni.

Ha nem is holnap, később mégis csak felteszik a kérdést a jugoszláviai szocializmus, a JKP elleni iszörnyű hajszával kapcsolatban: hol az igazság? Megkezdődik — és már meg is kezdődött — a hazugság és az igazság, a szavak és tettek összehasonlítása. Hát azt hiszik, hogy bármilyen propaganda is elrejtheti az igazságot, elválaszthatja a valóságot a tudástól, hogy valótlanúságot árulhat igazság helyett? Hát nem azt bizonyítja az emberiség története, hogy ilyesmiféle ideiglenesen volt lehetséges, csak meghatározott időszakokra és az igazság mégis győzedelmeskedett?

Emlékeztetni kell arra, hogy mivel kezdődött ez a szörnyűség-hajza a jugoszláviai szocializmus ellen — és hová ért el máig. Elkezdődött azzal az állítólagos bírálattal a JKP-nek a parasztkérdésben való elhajlása és a JKP-ben hiányzó demokrácia miatt. Ma pedig ezzel az új Jugoszlávia mindenirányú elszigetelését hajtják végre, azzal a nem pontos mellébeszéléssel, hogy a JKP vezetősége nacionalista pozíciókra tért. A kampány kezdetének csak annyiban van összefüggése a mai formáival, amennyiben ürügyet akarnak találni a JKP vezetőségének megdöntésére.

De ha a mi vezetőségünk semmiben sem árulta el az országot az imperialistáknak, nem is egyezett meg a ledöntött burzsoáziával, hanem — minden nehézség ellenére, amelyet jelentős részben éppen ez a kampány, amelyben most részt vállaltak a szovjet írók is, idéz elő — bátran vezetjék népünket a szocialista felépítés útján, függetlenül az imperialistáktól, akkor miért e követelés?

Ezért ti, szovjet elvtársak, felelettel tartoztok nekünk, Jugoszláviai íróknak — de nem csak nekünk és népeinknek, hanem az egész haladó emberiségnek és saját lelkiismereteteknek.

Nem lehet kikerülni ezt a választ. És, hogy eljön az ideje a választásnak, s hogy az segíteni fog a szocializmus további fejlesztésében és hozzájárul az emberiség győzedelmes meneteléséhez a szocialista jövő felé, ebben mi, jugoszláviai írók, egy csöppet sem kételkedünk.

És ezért, legyen ez a mi válaszuk a szovjet elvtársakhoz, ne csupán kísérlet arra, meggyőzzük őket valótlan állításukat illetően, hanem még egy ösztönzés Jugoszlávia népei nevében, hogy helyesen rendeződjenek a kapcsolatok a demokratikus országok között, a haladó emberiség hasznára és a szocializmus teljes győzelméért az egész világon.

Jugoszlávia íróinak nevében:

Ivo Andrić, Mirko Banićević, Antun Barac, Josip Barković,

France Bevk, Oto Bihalji-Merin, Milan Bogdanovics, A. R. Boglics, Matej Bor (Vladimir Pavsics), Viktor Car Emin, Branko Csópics, Oszkar Davicsó, Milan Dedinac, Ivan Doncsevics, Milan Gyokovics, Janko Gyonovics, Eli Finci, Marin Franicsevics, Ivo Frol, Velibor Gligorics, Pavel Golja, Jozsa Horvat, Sztevan Jakovljevics, Szlavko Janevszki, Marijan Jurkovics, Vjekoszlav Kaleb, Jure Kastelan, Mile Klopics, Edvard Kocbek, Szlavko Kolar, Blazso Koneszki, Dusan Kosztics, Ferdo Kozak, Jus Kozak, Misko Kranjec, Miroszlav Krlezsa, Szkender Kulenovics, Filip Kumbatovics, Mihailo Lalics, Mladen Leszkovac, Mató Lovrak, Bogomir Magajna, Deszanka Makszimovics, Ranko Marinkovics, Marko Markovics, Tanaszije Mladenovics, Csedomir Minderovics, Dimitar Mitrov, Vladimir Nazor, Jozse Habor, Milorad Panics-Szurep, Emil Perovics, Veljko Petrovics, Jovan Popovics, Vladimir Popovics, Iszak Szamokovlja, Petar Segedin, Sinkó Ervin, Gyido Tartalja, Joszip Vidmar, Cene Vipotnik, Gligor Vitezm, Alekszandar Vucso, Vice Zaninovics, Borisz Lihert, Milka Zsicina, Oton Zsupancsics, Radovaz Zogovics.

ZÁKÁNY ANTAL:

SZÉNLOPÓ ÁBEL EMLÉKEZETE

Itt élt közöttünk és alig vettük észre.
Pedig szorgos volt, mint a szu a tában; —
Talán mert mindig pusztá adat
Maradt
A számbavehető lények lajstromában ...

Mintha nem is született volna.
Csak úgy lett a gondon
Egy kába révületre.
Mint a szégyen a szemére vetve,
Hogy pirulva, búsán elvirágozzon ...

A pályaudvaron kóborolt, senki se tudja.
Egy riadt vágyból talán itt is éledt. —
Lopta a biin-fekete szemet.
Amelyből kicsillogott a szeretet.
Amit megtagadott tőle az Élet ...

És mégis ember volt, akart élni.
Gazdátlan számadó, ki gaz sorsát bátran rúgta.
S végül véresem rálehel. —
Mint a többi szénlopó Ábelek. —
Egy szörnyű társadalom karójába húzva ...!

(1943)